

Fællesskabsby – Foreløbige erfaringer med at styrke fællesskaber i Ringsted Kommune

Hovedresultater

Hovedresultater

Fællesskabsby er et projekt, der i en pilotfase fra primo 2022 til medio 2024 har arbejdet med at udvikle en dansk model for styrkelse af lokale fællesskaber, hvor igennem borgere og fagpersoner bruger fællesskaber og det at vejlede (vise hinanden vej) til fællesskaber som løftestang for bedre trivsel og sundhed. Fællesskabsby er rettet mod alle borgere over 18 år i Ringsted Kommune og er organiseret som et partnerskab mellem DAB Dansk Almennyttigt Boligselskab, Ringsted Kommune og Komiteen for Sundhedsoplysning. Projektet har fire medarbejdere, herunder tre fællesskabsguider og en sekretariatsleder, der vejleder borgere og understøtter og motiverer fagpersoner og borgere til at vejlede hinanden. Fællesskabsby har udviklet 7 metodiske greb, som har til formål at gøre relevante tilbud synlige og tilgængelige og motivere fagpersoner og borgere til at vejlede hinanden, og disse greb er omdrejningspunktet for VIVEs forandringsteoretiske evaluering.

1. Kortlægning af lokale ressourcer
2. Understøttende funktioner: digitalt univers, fællesskabsguide, kommunikationsprodukter til synliggørelse
3. Borgere som vejvisende ressource
4. Fagpersoner som vejvisende ressource
5. Sociale øvebaner
6. God modtagelse i fællesskaber
7. Fællesskaber på tværs/åbne boligområder.

Evalueringen besvarer følgende to spørgsmål:

1. Hvordan indgår de enkelte aktører (borgere, fagpersoner i offentlige og private organisationer) og bidrager til projektet på forskellige måder, og på hvilken måde styrkes borgernes netværk og deltagelse i fællesskaber?
2. Hvordan gennemføres de enkelte dele af projektet, og hvad kan vi lære om styrker og svagheder ved de forskellige elementer, som potentielt kan bruges ved skalering af projektet?

Kortlægning af fællesskaber og behov for fællesskaber

Gennem dialog indsamler Fællesskabsby kontinuerligt viden om fællesskaber og borgernes behov. Dialogen med borgerne har været ligeså vigtig som den viden, fællesskabsguiderne indsamlede, idet den spreder viden om projektet og tilfører legitimitet. På boligområdet har kortlægningen bidraget med viden og fokus på styrkelse af fællesskaber på tværs af boligområder/ejerformer, kortlægningen har også vist behov for hjemmeside og sociale øvebaner til borgere, der er længere væk fra fællesskaber. Samtidig har fællesskabsguiderne også haft dialog med fagpersoner i professionelle organisationer (fx kommunale enheder, frisører, alment praktiserende læger etc.) og frivillige foreninger i Ringsted for derved at blive klogere på, hvordan de kan understøtte deres vejvisning.

Vejvisning som en tredelt proces

Tre fællesskabsguider vejviser borgere ud i fællesskaber og vejleder borgere og fagpersoner i at vejlede og har ambitioner om at igangsætte en kaskade¹, hvor netværk og kontakter spreder sig som ringe i vandet. Det er nødvendigt at være opsøgende over for både borgere (på biblioteker, sundhedscentre, jobcentre o.l.) og fagpersoner frem for blot at være en "henvend dig her"-funktion. Det er heller ikke tilstrækkeligt at uddele postkort eller henvise til hjemmesiden. Vejvisning er en tredelt proces, der rummer: 1) parathed og kendskab til at vejlede, 2) at vejlede i betydningen at vejlede og informere, evt. følge og 3) at byde nye deltagere velkommen i fællesskabet.

Det er i den forbindelse en udfordring, at det kun er enkelte frivillige fællesskabsambassadører og enkelte fagpersoner i kommunen, der tilbyder at følge borgere, og det er en udfordring, at en del målgrupper med særlige behov derfor har vanskeligt ved at få gavn af Fællesskabsby. Det er fællesskabsguidernes erfaring, at det er nødvendigt med opsøgende arbejde, personlig kontakt, opfølgning og vedholdenhed, og fagpersoner betoner, at mange borgere i sårbare positioner har brug for følgeskab ind i foreninger og kræver særlige hensyn og støtte, mens de er i fællesskabet. Idet Fællesskabsby er rettet mod *alle* borgere over 18 år og ikke særlige målgrupper af borgere i sårbare positioner, er der en risiko for, at nogle borgere ikke kan få gavn af Fællesskabsby. Fællesskabsby har ikke specifikt fokus på de borgere, der er længst væk fra fællesskaber.

¹ Ordet kaskade bruges især om vandfald, men kaskade i relation til kontakt mellem mennesker er en proces, hvor netværk spreder sig som ringe i vandet i en kædereaktion og derved når ud til et større og større netværk af mennesker. Fællesskabsguiderne guider borgere og fagpersoner, der hver især vejviser og guider andre borgere og fagpersoner, som også hver især vejviser en gruppe borgere.

Fagpersoner som vejvisere

Fagpersoner i kommune, uddannelsesinstitutioner, boligområder, private virksomheder etc. spiller en afgørende rolle som vejvisere i Fællesskabsby. De forskellige fagpersoner tager vejviserrollen på sig på meget forskellige måder, afhængig af faglighed og kontekst. De fleste fagpersoner værdsætter kendskab til fællesskaber på hjemmesiden, og de vejviser typisk borgere ved at henvise til hjemmeside, uddele postkort og opfordre til at tage kontakt til fællesskabsguiden. Der er enkelte, for hvem vejvisning allerede er en del af deres jobfunktion, og de bruger tid på at kigge på hjemmesiden efter fællesskaber, og enkelte kan også følge, hvis det er relevant for deres faglighed (fx kan sundhedscentermedarbejdere følge til træningstilbud). De fleste fagpersoner har ikke vejvisning til fællesskaber som en del af deres arbejdsbeskrivelse. Flere finder det svært at bringe på banen, fx i forbindelse med indflytning i ny bolig, og mange har for travlt i hverdagen til at bruge tid på det. Fællesskabsguiden fortæller, at det er personafhængigt, hvilke fagpersoner der integrerer vejvisning, og at fagpersonerne ofte mangler faglig parathed til at vejlede. Det stiller krav om kontinuerlig opfølgning fra fællesskabsguiden, der har begrænset mandat til at sørge for, at vejvisning og samarbejde integreres i diverse faggruppers arbejde. Det er derfor vanskeligt at gøre bæredygtigt i mange professionelle organisationer, hvor paratheden mangler, og hverken de kulturelle eller styringsmæssige betingelser er til stede. Afgørende strukturelle faktorer er eksempelvis styring, mål for arbejdet, tilrettelæggelse af arbejdsgange, tid og uddeling af ansvar og netværksledelse.

Fællesskabsambassadører, borgere og foreninger som vejvisere til fællesskaber

Fællesskabsguiden uddanner aktive borgere til frivillige fællesskabsambassadører og understøtter netværk blandt disse. Fællesskabsambassadørerne både opretter og understøtter fællesskaber og vejviser borgere gennem egne netværk og fællesskabsguidens netværk. Nogle af dem følger også andre ud i fællesskaber, når der er gode relationer. Fællesskabsambassadørerne spiller en væsentlig rolle som brobyggere og igangsættere, og flere af dem styrker også deres eget netværk. De kan nemmere end fagpersoner agere efter konteksten, gå på tværs af sektorer og tilpasse sig borgere og aktiviteter. Fællesskabsambassadørerne er hybride identiteter, der er gode til at vejlede som en tredelt proces, og de kan gå på tværs af organisatoriske strukturer. De hybride identiteter opstår, når det private, det sociale og det faglige og professionelle smelter sammen. Det er afgørende for at få kaskaden til at fungere.

Foreninger og fællesskaber

De mange foreninger i Ringsted Kommune orienterer sig forskelligt til Fællesskabsby og vejvisning. De bakker alle op om det gode formål, men nogle foreninger på idræts- og kulturområdet har ikke plads til flere deltagere og ser ikke sig selv som aktører, der kan tage imod borgere med særlige behov. De frivillige sociale foreninger har i højere grad formål, der matcher Fællesskabsby. Det er tværgående for foreninger og frivilligrupper, at de kapacitetsopbygges gennem netværk, og de værdsætter derfor alle de netværk, som Fællesskabsby faciliterer. Der er ikke et frivilligcenter i Ringsted, og flere af dem efterlyser derfor mere netværk, videndeling og samarbejde. Derigennem kan de også kapacitetsopbygges til at invitere flere borgere ind i fællesskaber. Foreningerne kan også lære af fællesskabsambassadørerne.

Sociale øvebaner og facilitering af netværk

Fællesskabsguiderne agerer som netværksfacilitatorer, hvorved de understøtter foreningers og fællesskabers kapacitetsopbygning. De får øje på, hvor der mangler fællesskaber, og opstarter nye netværk omkring det. Det bidrager til at sikre kontinuerlig opbakning til projektet og understøtter overgange og sammenhænge mellem arenaer, så borgerne får adgang til fællesskaber. For eksempel når idrætsorganisationer bruger det kommunale sundhedscenter. Derved bidrager de også selv til at skabe kaskade og til at understøtte borgernes adgang til fællesskaber.

Fællesskabsguiderne understøtter også sociale øvebaner (fx spiseklub), hvor borgere, der har svært ved at komme ind i de etablerede fællesskaber, kan deltage i en periode. Fællesskabsby står for rammesætningen, og fællesskabsambassadørerne deltager og bidrager og kan invitere deltagere ind i andre fællesskaber. Aktuelt har der kun været enkelte arrangementer, og det er endnu for tidligt at evaluere betydningen af det. Der kan være brug for flere sociale øvebaner og et større fokus på netværksfacilitering.

Strukturelle og organisatoriske faktorer

Det er forventeligt, at det tager mere end 2,5 år at etablere tværgående samarbejder. Det fremgår af det sidste interview i maj 2024 med fællesskabsguider og sekretariatsleder, at det først er inden for de seneste måneder af pilotfasen, at fagpersoner opsøger dem uopfordret, og at flere arbejder uopfordret med vejvisning. Fællesskabsby er lykkedes med at vejlede borgere ud i fællesskaber, men det er

forventeligt, at Fællesskabsby fortsat vil videreudvikles som model gennem læring og tilpasses forskellige kontekster, hvilket udfordrer opbygningen af en skalerbar model. Samtidig er der en lang række af strukturelle og organisatoriske faktorer, der udfordrer Fællesskabsby.

Fællesskabsguiderne arbejder primært på individniveau med at motivere, informere, netværksfacilitere, rådgive og vejlede individer eller grupper af individer, herunder med guides og materialer. Vores analyser peger på, at der er brug for også at arbejde strukturelt og organisatorisk med at integrere det at samarbejde uden for rammerne af egen organisation i de professionelle organisationer, for at Fællesskabsby bliver bæredygtig. Som beskrevet handler det om, at medarbejdernes mål for arbejdet er meget langt fra vejvisning og tværsektorielt samarbejde, at de måles på helt andre parametre, at deres tilrettelæggelse af arbejdet er struktureret omkring andre tidsfaste opgaver, og at der ikke er tid til eller viden om, hvordan man arbejder netværksbaseret uden for rammerne af egen organisation. Der er også brug for at arbejde med at integrere fællesskaberne i de arenaer, hvor borgerne er, alternativt at bygge broer, der gør fællesskaberne tilgængelige. Det kan fx være fællesskaber i forbindelse med beskæftigelsesindsats, socialpsykiatri, plejehjem og lignende. Her viser de hybride identiteter blandt fællesskabsambassadører og fagpersoner, der kan gå på tværs og indtage forskellige roller, nogle af de konstruktive udviklingsperspektiver.

Men sporene af kaskade til trods er der stadig behov for en eller anden form for organisatorisk ophæng, hvis fagpersoner skal holdes engagerede – ellers kræver det et kæmpestort – og voksende – opsøgende aktiveringsarbejde at holde det præsent. Men fællesskabsguiderne har kun begrænset mandat til at arbejde med de strukturelle faktorer i de professionelle organisationer. Der er brug for institutionelle og organisatoriske løsninger i de professionelle organisationer, der giver fagpersoner muligheder for at deltage aktivt og med ejerskab i Fællesskabsby. Det indebærer, at de styringsmæssige rammer i de professionelle organisationer skaber rum, for at medarbejderne kan bruge tid på samarbejder og vejvisning. At der investeres tid i netværksledelse og lokalt kendskab blandt medarbejderne, og at der rettes fokus på, at vejvisning og tværgående samarbejder integreres i de faglige identiteter og kulturer. Det vil øge paratheden til at arbejde med vejvisning som en tredelt proces.

Seks læringspunkter opsummeret

For det første er vejvisning en tredelt proces, hvor der 1) skabes kendskab og parathed til at vejlede ud i fællesskaber, 2) vejlede hen til fællesskaber og 3) velkomst i fællesskab, og nogle borgere har brug for mange vejvisninger, følgeskab og/eller særlige hensyn i fællesskabet. Fællesskabsbys brede fokus på alle borgere over 18

år *kan* betyde, at borgergrupper i sårbare positioner kan overses. Ifølge flere fagpersoner i kommunen er der behov for større fokus på, hvordan borgergrupper i sårbare positioner med særlige behov kan integreres i fællesskaber, herunder også følgeskab og støtte, mens de er i fællesskabet. Det kan eksempelvis være borgere med særlige sygdomme, brugere af socialpsykiatrien, handicapområdet, Arbejdsmarkedscenter eller sundhedstilbud. Dette gælder især, hvis der fortsat er ambitioner om at opnå sundhedseffekter.

For det andet viser evalueringen, at mange fagpersoner har taget vejvisning til sig. Det gælder især fagpersoner, der har arbejdsopgaver, der ligger tæt på vejvisning og brobygning. For andre fagpersoner er det langt mere personbåret og vanskeligt at integrere i hverdagen, og når det lykkes, består det især i at udlevere postkort, henvise til fællesskabsguider og informere. Der mangler faglig parathed i lokalområdet i forhold til både infrastruktur for samarbejder og institutionelle rammer for vejvisning (tid, kerneopgaveforståelse, mål for arbejdet, netværksstyring, kendskab og kultur). Dertil kommer, at mange fagpersoner ser det som Fællesskabsbys opgave at vise vej, og det er – ifølge Fællesskabsby – ikke bæredygtigt i længden.

For det tredje viser fællesskabsambassadører gode takter som hybride identiteter, der kan gå på tværs af siloer og fleksibelt tilpasse sig kontekster og borgere. Når de fungerer bedst, kan man ikke skelne mellem dem, der hjælper, og dem, der bliver hjulpet. De kan både fungere som indgange til fællesskaber, og nogle gange følge, opstarte nye fællesskaber og understøtte eksisterende i netværk. Men deres kontakter er personbårne og ikke systematiske, og de omfatter derfor ikke alle borgere med behov. De hybride identiteter opstår, når det private, faglige på arbejdet og frivillige smelter sammen, og det kan bygge broer og facilitere sammenhænge, der styrker fællesskaber og adgangen til fællesskaber. Det kan fællesskaberne i Ringsted lære af.

For det fjerde er fællesskaber og foreninger ambivalente i deres udsagn i forhold til at tage imod nye deltagere. De fleste vil gerne have nye deltagergrupper, men det afhænger også af lokaler og timing. Og flere ser ikke sig selv som et fællesskab, der kan tage særlige hensyn til særlige målgrupper. Der er dog store forskelle på foreningerne, og især de sociale tilbud kan se sig selv i Fællesskabsbys formål. Foreninger og fællesskaber optræder i Fællesskabsby primært som dem, der kan tage imod deltagere. Det kunne skabe læring og synergi at invitere foreningerne ind i kerne- og styregruppen af projektet, så Fællesskabsby kan blive klogere på, hvordan foreningerne kan indgå aktivt med en egen agens. Nogle gange er det nemmere at etablere nye fællesskaber end at integrere nye deltagere i allerede eksisterende fællesskaber. De midlertidige øvebaner spiller en særlig rolle i projektet.

For det femte rammesætter en lang række af strukturelle og organisatoriske faktorer i især de offentlige organisationer Fællesskabsbys muligheder. Fællesskabsguiderne arbejder primært på individniveau med at motivere, informere, netværksfacilitere og

rådgive og vejlede individer eller grupper af individer, herunder at indarbejde vejvisning i de eksisterende arbejdsgange. Der er brug for at fokusere yderligere på at arbejde strukturelt og organisatorisk med at integrere det at samarbejde uden for rammerne af egen organisation i de professionelle organisationer, for at Fællesskabsby bliver bæredygtig (styring, målfastsættelse, arbejdstilrettelæggelse, uddeling af ansvar, netværksbaseret arbejde ud af egen organisation). Der er også brug for at fokusere yderligere på at integrere fællesskaberne i de arenaer, hvor borgerne er. Alternativt at bygge broer, der gør fællesskaberne tilgængelige. Det kan fx være fællesskaber i forbindelse med beskæftigelsesindsats, socialpsykiatri, plejehjem og lignende. Siloer i både den kommunale organisation og imellem boligområderne er barrierer, som der er behov for at arbejde med. Her viser de hybride identiteter blandt fællesskabsambassadører og fagpersoner, der kan gå på tværs og indtage forskellige roller, nogle af de konstruktive udviklingsperspektiver.

For det sjette kræver Fællesskabsby en række vanskelige prioriteringsbeslutninger. Der er en lang række af afgørende faktorer, som fællesskabsguiderne kan adressere og arbejde med, og der er afgørende faktorer, som de kun har begrænset mandat til at arbejde med (struktur, arbejdstilrettelæggelse, målfastsættelse og styring i de professionelle organisationer). Hvor skal de prioritere deres energi? Der er både brug for institutionelle og organisatoriske forandringer og for netværk mellem individer og understøttelse af fællesskabsambassadørnetværket. Og der er brug for fokus på at inddrage foreningernes perspektiver og muligheder for at bidrage. Sidst, men ikke mindst er der brug for den helt borgernære vejvisning, som fagpersoner

og borgere ikke har kapacitet til at overtage. Det er meget forskellige opgaver, der alle er vigtige, for at Fællesskabsby kan videreudvikles og styrke sin gennemslagskraft. Det er nødvendigt både at arbejde med netværk på individniveau (som de gør allerede), men det er også nødvendigt at have mere fokus på at arbejde strukturelt og institutionelt. Der er også brug for langt større fokus på borgergrupper i sårbare positioner, hvis det (fortsat) er ambitionen, at projektet skal skabe sundhedseffekter. Det kan skabe dilemmaer i forhold til projektets fokus på *alle* voksne over 18 år. Desuden er der brug for fortsat aktiv understøttelse af fællesskabsambassadørnetværkets mange væsentlige roller.

Fakta om evalueringen

Evalueringen er baseret på:

- 49 enkelt- og gruppeinterview med fagpersoner, borgere, frivillige og ansatte i Fællesskabsby
- 11 observationer af aktiviteter
- Fællesskabsbys dokumentation af kontakter, vejvisninger, besøg på hjemmesiden m.m.
- To aktionslæringsmøder med Fællesskabsbys ansatte og styregruppe
- Spørgeskema blandt borgere i starten af pilotfasen i forbindelse med dør til dør indsats i et afgrænset område af Ringsted Syd.

Hovedresultater: Fællesskabsby – Foreløbige erfaringer med at styrke fællesskaber i Ringsted Kommune
VIVE/2024
HR_301600